

KHÔNG KHÍ HAY GIÓ

Trong phiên họp ngày 13-01-1973, Ủy-Ban đã đồng ý dịch :

COURANT D' AIR : luồng không-khí. Gió lùa.

Nhưng mở đầu phiên họp ngày 20-01-1973, tôi tỏ ý tiếc đã không đề-nghị tiếng «*Gió mờ-côi*», là một tiếng hết sức phổ biến trong thôn quê miền Nam, đúng nghĩa với tiếng «*Courant d'air*». Ủy-Ban nghe tiếng *GIÓ MỜ CÔI*, ai nấy cũng lấy làm lạ, vì không ai từng nghe tiếng đó bao giờ. Có vị biểu tôi giải-thích, cho biết tại-sao ngọn gió đó gọi là gió mờ côi. Tôi đành cười, chịu thua, vì tôi cũng không biết tại sao kêu là gió.

Chợt GS. Mô đồ tự-điền, cho biết có tiếng *gió lò* : *vent coulis*.

Ủy-Ban tỏ ý suy gẫm. Tôi bèn trình rằng theo tôi nghe biết, thì *gió lò* là gió thổi qua khe hở hẹp, không phải là *courant d'air*. Có vị cho biết rằng ở xứ lạnh, khi có kẻ hở, gió thổi qua lọt, thì lạnh thấu xương. Ai cũng đồng ý. Nhưng tôi vẫn chưa đồng ý rằng *gió lò* là *courant d'air* và tôi xin dẫn hai câu đề của một bài gọi là thơ xưa miền Nam, đề là ĐƯA CHỒNG ỨNG THÍ, hạn vận LÒ MÒ LO CHO TRÒ :

Vừa tiết đông-phong gió thổi lò,

Đưa chông ứng-thí lướng mần-mò.

Ủy-Ban tiếp-tục thảo-luận ; hơn đó KS. Huân cho biết đã từng thấy tiếng *gió mờ côi*, trong một bài viết về Bà Nguyễn-Thị-Tồn, vợ cụ Thủ-Khoa Nghĩa, trên đường trở về Nam sau khi ra Kinh kêu oan cho chồng, trúng *gió mờ côi* mà chết. Ủy-Ban vẫn chưa vừa ý, có lẽ vì không thấy tiếng đó trong tự-điền nào.

Về nhà tôi tra tự-điển ĐẠI-NAM QUỐC-ÂM TỰ-VỊ cũng không thấy gió mồ-côi. Tôi quay ra ca-dao, thì tìm thấy nhiều câu hát về gió :

- Gió mùa xuân, băng-khuàng nhớ bạn,
Trách ai làm én nhạn lia đôi.
- Gió mùa hè, ai dè bạc phận,
Cám thương mình lận-đận lao đao.
- Gió mùa thu, mẹ ru con ngủ.
Năm canh chầy, thức đủ về năm.
- Gió mùa đông, phòng không lạnh-lẽo,
Tủi phận mình thất-thèo ruột gan.

Lại còn có những ngọn gió mùa :

- Gió mùa bắc, tay cầm nhan-sắc,
Tủi phận mình, ruột thất gan teo.
- Gió nam non, thổi lòn hang để,
Tiếng anh học trò mưu-kế để đâu ?
- Anh về để áo lại đây,
Đề khuya em đắp, gió tây lạnh-lùng.

Đến một ngọn gió độc, từ hướng đông thổi tới, hồi bão năm Thìn :

Đèn nào cao bằng đèn Châu-Đốc,
Gió nào độc cho bằng ngọn gió Gò-Công,
Thổi ngọn đông phong lạc vợ xa chồng,
Năm đêm ngủ lại giọt nước mắt hồng nhỏ sa.

Cũng có một «giọt gió», không tai-hại bằng ngọn gió năm Thìn (1904), nhưng cũng độc lắm, vì có thể giết người :

Cá mắc câu khó gỡ,
Bực sông lở khó bồi,

Trúng anh như trúng gió mờ-côi.

Ở thời khó ở, mà thôi không đành.

Thường khi Ủy-Ban chấp-thuận những tiếng phờ-thông, nhưng không đồng ý dùng *gió mờ côi* để dịch *courant d'air*. Tuy nhiên GS. Chủ-Tịch muốn ghi lại cuộc thảo-luận để cho thấy Ủy-Ban đã thảo-luận thấu-đáo.

Thuần-Phong NGÓ-VĂN-PHÁT